

Ūkio subjektų veiklos priežiūrą
atliekančių institucijų
2012 metų
veiklos ataskaitų apžvalga

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 511 „Dėl institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo“ (toliau – Nutarimas), teisingumo ministru ir ūkio ministru pavesta koordinuoti institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo procesą, Nutarimu patvirtinto Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo gairių aprašo (toliau – Aprašas) nuostatų įgyvendinimą.

Vykdamas teisingumo ministru ir ūkio ministru Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 7 d. pasitarime (protokolo Nr. 70, 3 klausimas 2.1.2 punktą) suformuluotą pavedimą (toliau – Pavedimas), buvo atlikta ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių viešojo administravimo subjektų (toliau – priežiūros institucijos) metinių veiklos ataskaitų už 2012 metus (toliau – Ataskaitos) ir kitų informacijos šaltinių, kuriuose aprašyti vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatai, apžvalga (toliau – Apžvalga). Atkreiptinas dėmesys, kad Apžvalga atlikta priežiūros institucijų vykdomos ūkio subjektų veiklos priežiūros kontekste, vadovaujantis teisės aktų reikalavimais.

Šioje Apžvalgoje ūkio subjektų veiklos priežiūra suprantama taip, kaip ją apibrėžia Viešojo administravimo įstatymas¹.

Apžvalgos tikslas – įvertinti, ar priežiūros institucijos laikosi ir kokia apimtimi įgyvendina Viešojo administravimo įstatymo², Aprašo³ nuostatas, reglamentuojančias atsiskaitymą už ūkio subjektų priežiūros veiklos rezultatus. Atsiskaitymo už metinius veiklos rezultatus teisinio reglamentavimo analizė nėra šios Apžvalgos objektas.

Apžvalgoje pateikiamas ekspertinio pobūdžio priežiūros institucijų Ataskaitų vertinimas. Apžvalgos rezultatai ir išvados skirti atkreipti ūkio subjektų veiklos priežiūros politikos formavime ir įgyvendinime dalyvaujančių viešojo administravimo subjektų dėmesį į tobulintinus atsiskaitymo už ūkio subjektų veiklos priežiūrą aspektus.

¹ Viešojo administravimo įstatymo (Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975; 2010, Nr. 81-4228) 36¹ straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog ūkio subjektų veiklos priežiūra apima:

- 1) ūkio subjektų konsultavimą priežiūrą atliekančio subjekto kompetencijos klausimais ir kitų prevencinių veiksmų, skirtų užkirsti kelią galimiems teisės aktų pažeidimams, atlikimą;
- 2) ūkio subjektų veiklos patikrinimus;
- 3) teisės aktų nustatyta tvarka gautos informacijos apie ūkio subjektų veiklą vertinimą;
- 4) poveikio priemonių ūkio subjektams taikymą įstatymų ir jų pagrindu priimtų kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

² Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalyje nurodyta, jog pasibaigus kalendoriniams metams, priežiūrą atliekantys subjektai teisės aktų ar aukštesnių pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektų nustatyta tvarka rengia ir aukštesniems pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektams teikia metines vykdytos veiklos ataskaitas, kuriose pateikia informaciją apie:

- 1) konsultavimo veiklą, išskirdami atskaitinio laikotarpio aktualiausių ūkio subjektams klausimus, daugiausia aiškinimo reikalingas teisės aktų nuostatas;
- 2) vykdytų patikrinimų skaičių, pobūdį, trukmę;
- 3) ūkio subjektams įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymo ar netinkamo vykdymo mastą, priežastis, taikytas prevencines ir poveikio priemones, dažniausia pažeidžiamas teisės aktų nuostatas;
- 4) siūlomus keisti ar priimti naujus teisės aktus, išskirdami priemones, kuriomis šalinamos teisinio reglamentavimo spragos, efektyviau organizuojama ūkio subjektų veiklos priežiūra, mažinama priežiūros našta ūkio subjektams.

³ Aprašo 7.23 punktą kaip vieną iš priežiūros institucijų veiklos nuostatų įvardija informatyvių metinių veiklos ataskaitų rengimą „Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija turi būti integrali priežiūros institucijos metinės veiklos ataskaitos dalis“. Aprašo 16 punktą nurodo, kad pagal Aprašo 15 punktą suformuluotų vertinimo kriterijų pasiektos reikšmės turi būti įtrauktos į priežiūros institucijų metines veiklos ataskaitas.

Apžvalgos apimtis – Pavedime nurodytų dvylikos priežiūros institucijų⁴ Ataskaitų Apžvalga ir įvertinimas jų atliekamos ūkio subjektų veiklos priežiūros kontekste.

Apžvalgoje pateikta 2013 m. liepos 5 d. situaciją atitinkanti informacija.

Vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo ir Nutarimo nuostatomis, reglamentuojančiomis atsiskaitymą už priežiūros institucijų vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatus, priežiūros institucijų Ataskaitos vertintos taikant šiuos **turinio vertinimo kriterijus**:

1. aprašyta vykdyta konsultavimo veikla (išskirti aktualiausi ūkio subjektams klausimai; nurodytos daugiausia aiškinimo reikalavusios teisės aktų nuostatos);

2. aprašyti vykdyti ūkio subjektų (objektų) patikrinimai (nurodytas atliktų patikrinimų skaičius, pobūdis, trukmė);

3. pateikta informacija, susijusi su teisės aktų nesilaikymo atvejais (nurodytas įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymo ar netinkamo vykdymo mastas, priežastys; aprašytos taikytos prevencinės ir poveikio priemonės; įvardintos dažniausiai pažeidžiamos teisės aktų nuostatos);

4. apibendrinti priežiūros institucijų inicijuoti siūlymai dėl teisinės ir organizacinės aplinkos gerinimo (pateikti siūlymai keisti ar priimti naujus teisės aktus, išskiriant priemones, kuriomis šalinamos teisinio reglamentavimo spragos; įvardinti siūlymai, kaip efektyviau organizuoti ūkio subjektų veiklos priežiūrą, mažinti ūkio subjektams tenkančią priežiūros naštą).

5. pateikta informacija apie ūkio subjektų veiklos priežiūroje taikomas priežiūros funkcijų optimizavimo priemones⁵.

Siekiant didesnės metinių veiklos rezultatų apibendrinimo naudos neužtenka laikytis vien reikalavimų Ataskaitų turiniui vykdymo. Svarbus dėmesys turėtų būti skiriamas pagrindinių Ataskaitoje pateiktų faktų apibendrinimui, santraukai, kuri, priklausomai nuo turinio ir apimties, turėtų būti orientuota skirtingoms tikslinėms grupėms informuoti.

Todėl, siekiant visapusiškai išanalizuoti vertinamų priežiūros institucijų Ataskaitas, papildomai pasirinkti ir taikyti, tačiau reikšmingos įtakos Apžvalgos rezultatams nedarę, šie **informacijos prieinamumo, struktūros ir formos vertinimo kriterijai**:

1. Ataskaita viešai paskelbta priežiūros institucijos interneto svetainėje;

⁴ 1. Aplinkos apsaugos agentūra;

2. Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos;

3. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas;

4. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos;

5. Visuomenės sveikatos centrai, kurių veiklą koordinuoja Sveikatos apsaugos ministerija;

6. Valstybinės augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos;

7. Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;

8. Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Susisiekimo ministerijos;

9. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba;

10. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos;

11. Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos;

12. Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos.

⁵ Priežiūros funkcijų optimizavimo priemonės – kontrolinių klausimynų taikymas patikrinimų metu, rizikos vertinimo sistema, vienoda ūkio subjektų konsultavimo praktika, Deklaracija dėl pirmųjų verslo metų, dviejų datų taisyklės taikymas, veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių taikymas, mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų vertinimas.

2. su priežiūros veiklos rezultatais susijusi informacija aiškiai struktūrizuota (išskaidyta į užbaigtas dalis);
3. veiklos rezultatai aprašyti aiškiai, glaustai;
4. statistiniai veiklos duomenys aiškiai, vaizdžiai, patogiai iliustruojami lentelių, grafikų, diagramų pavidalu;
5. svarbiausi veiklos rezultatai apibendrinti išvadų ar santraukos forma.

Apžvalgos rezultatai

Tinkamas vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatų aprašymas ir jų viešinimas turi didelę reikšmę priežiūros funkcijų optimizavimo proceso įgyvendinimui:

- informatyvių metinių veiklos ataskaitų rengimas ir viešinimas – svarbi atskaitingumo aukštesniems pagal pavaldumą subjektams už vykdomą veiklą ir pasiektus rezultatus priemonė;

- tai tinkamas būdas pranešti ir pristatyti visuomenei svarbiausius vykdytos priežiūros veiklos rezultatus;

- metinių veiklos ataskaitų peržiūra ir analizė yra svarbus priežiūros institucijos ir jos vadovo metinės veiklos vertinimo proceso elementas, reikšmingai prisidedantis prie veiklos įvertinimo rezultatų ir atitinkamai jų panaudojimo tobulinant priežiūros veiksmus ir institucijos valdymą, tuo didinant ūkio subjektų veiklos priežiūros politikos veiksmingumą.

Atlikus vertinamų priežiūros institucijų interneto svetainių peržiūrą, nustatyta, kad iki 2013 m. balandžio 16 d. šešios iš dvylikos vertinamų priežiūros institucijų savo interneto svetainėse viešai paskelbė Ataskaitą arba analogišką dokumentą, kuriame pateikta apibendrinta informacija apie praėjusiais kalendoriniais metais vykdytą ūkio subjektų veiklos priežiūrą ir pasiektus rezultatus. Ataskaitų nepaskelbusioms priežiūros institucijoms 2013 m. balandžio 18 d. buvo išsiųstas Ūkio ministerijos parengtas raštas, prašant pateikti minėtus dokumentus. Pažymėtina, kad nors didžioji dalis Ataskaitų buvo pateikta, tačiau ne visos Ataskaitos atitiko Apžvalgoje taikomus turinio ir informacijos prieinamumo, struktūros ir formos vertinimo kriterijus.

Atliekant Apžvalgą paaiškėjo, kad kai kurios vertintos priežiūros institucijos Ataskaitose skiria nepakankamai dėmesio vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros aprašymui, pokyčių priežiūros srityse tendencijų aiškinimui, informacijos pateikimo formai, orientuotai į skirtingas tikslines grupes.

Vertinant Ataskaitas pagal turinio vertinimo kriterijus dažniausiai sutinkami šie trūkumai:

- nesilaikoma atsiskaitymui už ūkio subjektų veiklos priežiūrą rezultatus taikomų teisės aktų reikalavimų (turinio reikalavimų aspektu). Ataskaitose pateikiama tik dalis reikalaujamos su vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatais susijusios informacijos. Dažniausiai apsiribojama tik informacijos apie atliktų ūkio subjektų veiklos patikrinimų, nustatytų teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir taikytų poveikio priemonių skaičių pateikimu. Nedetalizuojami ūkio subjektams aktualiausi klausimai, dažniausiai pažeidžiamos teisės aktų nuostatos, nenagrinėjamos teisės aktų reikalavimų nesilaikymo priežastys;

- neskiriamas pakankamas dėmesys Nutarimo ir Aprašo nuostatų įgyvendinimo rezultatams apibendrinti;
- pasigendama informacijos apie ūkio subjektų veiklos priežiūros veikloje taikytas priežiūros funkcijų optimizavimo priemones.

Vertinant Ataskaitas pagal informacijos prieinamumo, struktūros ir formos vertinimo kriterijus dažniausiai sutinkami šie trūkumai:

- priežiūros institucijos vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatai pateikiami apibendrintai, kartu su kitų pavaldžių institucijų rezultatais, aukštesnio pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto metinėje veiklos ataskaitoje, todėl visuomenei ir kitoms suinteresuotoms grupėms nesudaroma galimybė detalai susipažinti su kiekvienos priežiūros institucijos vykdyta veikla ir jos rezultatais;
- atsižvelgiant į tai, kad priežiūros institucijos metinius veiklos rezultatus aprašo pagal vykdomas aukštesnio pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto strateginio veiklos plano programos (-ų) priemones, pasigendama su priežiūros veiklos rezultatais susijusios informacijos nuoseklaus aprašymo. Dėl šios priežasties ta pati informacija kartojama keliose Ataskaitos dalyse;
- atsižvelgiant į nusistovėjusią Ataskaitų rengimo praktiką, dažnai Ataskaitose pateikiama pernelyg smulkmeniška, dažniausiai tik statistiniais duomenimis iliustruojama institucijos veikla. Tai lemia dideles Ataskaitų apimtis. Labai dažnai Ataskaitose pasigendama per pastaruosius metus priežiūros srityse vykstančių pokyčių analizės, tendencijų aiškinimo.

Toliau minėti pastebėjimai detalčiau aptariami analizuojant konkrečių priežiūros institucijų Ataskaitas.

Aplinkos apsaugos agentūra nerengia atskiros Ataskaitos. Su ūkio subjektų veiklos priežiūra susiję rezultatai pateikiami Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos (toliau – Aplinkos ministerija) „2012 metų veiklos ataskaitoje“, kuri viešai skelbiama ministerijos interneto svetainėje. Aplinkos apsaugos agentūra kartu su regionų aplinkos apsaugos departamentais (toliau – RAAD) 2012 metais vykdė Aplinkos ministerijos strateginio veiklos plano programą „Aplinkos apsaugos kontrolė ir būklės vertinimas“. Vertinta Aplinkos apsaugos agentūros parengta ir ministerijai teikta veiklos rezultatus aprašanti informacija (informacija viešai neskelbiama), o taip pat peržiūrėta Aplinkos ministerijos Ataskaitos dalis, apibendrinanti minėtos programos įgyvendinimo rezultatus.

Aplinkos apsaugos agentūros parengtoje informacijoje aprašyta institucijos pažanga rengiant kontrolinius klausimynus (nurodoma, kiek parengta naujų), įvardinti svarbiausi darbai diegiant vieningą ūkio subjektų konsultavimą užtikrinsiančius standartus, pateikta informacija apie atliktų patikrinimų skaičių, vidutinę jų trukmę, tačiau neįvardijamas nustatytų pažeidimų, taikytų poveikio priemonių mastas. Nurodoma, kad buvo įdiegti priežiūros institucijų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodikliai, tačiau nepateikiami jų reikšmių analizės duomenys. Atsižvelgiant į tai, kad Aplinkos apsaugos agentūra metodiškai vadovauja RAAD, pateiktas ir trumpas RAAD veiklos rezultatų aprašas. Tačiau jame pateikta informacija apimties ir turinio prasme nėra pakankamai išsami. Pavyzdžiui, yra nurodyta, kad buvo vykdomi tik didžiausią rizikos laipsnį turinčių ūkio subjektų veiklos patikrinimai, bet siekiant įsivaizduoti tokių patikrinimų mastą, trūksta papildomų duomenų. Vertintoje informacijoje pasigendama ūkio subjektams aktualiausių klausimų, daugiausia aiškinimo

reikalavusių teisės aktų nuostatų, institucijų teiktų siūlymų šalinti teisinio reglamentavimo spragas įvardijimo.

Aplinkos ministerijos Ataskaitoje svarbiausi ministerijos pavaldume esančių priežiūros institucijų darbai tobulinant ir optimizuojant priežiūros funkcijas pateikti pagal atskiras aplinkos apsaugos sritis. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad aprašomojoje dalyje pasigendama statistinių duomenų apie konkrečioje priežiūros srityje atliktų patikrinimų, nustatytų pažeidimų, taikytų prevencinių ir poveikio priemonių skaičių, jų palyginimo su praėjusių metų duomenimis – atsižvelgiant į tai, trūksta situacijų priežiūros srityse analizės ir vykstančių tendencijų priežastingumo vertinimo.

Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos atveju vertinta „Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2012 metų veiklos ataskaita“ bei papildomai pateikta „Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2012 metų ūkio subjektų patikrinimų ataskaita“. Minėti dokumentai skelbiami institucijos interneto svetainėje. Su ūkio subjektų veiklos priežiūra susijusi informacija aprašyta atskiroje Ataskaitos dalyje, kur pateiktas atliktų patikrinimų skaičius, pobūdis bei trukmė, nustatytų pažeidimų atvejai, kurie detaliau aprašyti Ataskaitos dalyje „2012 m. kultūros objektų patikrinimai“ ir papildomai pateiktame antrajame dokumente. Ataskaita turinio prasme iš dalies atitinka Viešojo administravimo įstatymo ir Aprašo nuostatų reikalavimus. Ataskaitoje pasigendama informacijos apie ūkio subjektų konsultavimo veiklą, kaip numatyta Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalies 1 punkte.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento atveju susipažinta su šios institucijos interneto svetainėje skelbiamų dokumentų turiniu: „2012 metų veiklos ataskaita“, „Informacijos apibendrinimas apie atliktus patikrinimus 2012 m.“ bei „Alkoholio, narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) ir tabako kontrolės ir kiti ūkio subjektų priežiūros aspektai metinis pranešimas 2012“. Su ūkio subjektų veiklos priežiūra susiję veiklos rezultatai iš dalies aprašyti visuose minėtuose dokumentuose, kur pateikta informacija apie atliktų patikrinimų, nustatytų teisės aktų reikalavimų nesilaikymo atvejus, suteiktų konsultacijų skaičių. Tačiau pasigendama detalesnės dažniausiai pažeidžiamų teisės aktų nuostatų, teisės aktų reikalavimų nesilaikymo priežasčių analizės. Ataskaitose trūksta svarbios informacijos apie priežiūros veikloje taikytas priežiūros funkcijų optimizavimo priemones ir jų taikymo mastą bei pasiektus rezultatus.

Atkreiptinas dėmesys, kad parengti dokumentai yra labai didelės apimties, pateikiamai informacijai būdingas detalumas bei smulkmeniškumas. Todėl atsižvelgiant į tai, kad atsiskaitymą už ūkio subjektų veiklos priežiūros metinius rezultatus reglamentuojančių teisės aktų reikalaujama informacija nėra koncentruota viename dokumente (ar aprašyta atskirame skyriuje), tokios informacijos paieška tampa sudėtinga.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatai aprašyti „Valstybinės priešgaisrinės priežiūros veiklos (objektų priešgaisrinių techninių patikrinimų) ataskaitoje už 2012 metus“. Informacija yra skelbiama institucijos interneto svetainėje. Parengtame dokumente patogiu būdu apibendrinta visa aktuali, su vykdyta ūkio subjektų veiklos priežiūra susijusi informacija, kuri atitinka atsiskaitymui už metinius veiklos rezultatus taikomas Viešojo administravimo įstatymo ir Nutarimo nuostatas.

Visuomenės sveikatos centrų atveju, įvertinus didelį visuomenės sveikatos centrų apskrityse skaičių, vertinimui pasirinkta tik Vilniaus visuomenės sveikatos centro viešai skelbiama „2012 metų veiklos ataskaita“. Siekiant įvertinti bendrą visų visuomenės sveikatos centrų vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros mastą, taip pat buvo peržiūrėta „Visuomenės sveikatos centrų apskrityse tiesioginės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės 2012 metų ataskaita“. Šiame dokumente pateikta detali informacija apie atliktų ūkio subjektų veiklos patikrinimų, suteiktų konsultacijų ūkio subjektams skaičių, teisės aktų ir daugiausia aiškinimo reikalavusių teisės aktų nuostatų bei taikytų prevencinių ir poveikio priemonių atvejai.

Vilniaus visuomenės sveikatos centro Ataskaitoje, teikiant informaciją apie Sveikatos apsaugos ministerijos 2012-2014 metų strateginio veiklos plano programos „Visuomenės sveikatos stiprinimas“ priemonės „Mažinti ūkio subjektų teikiamų paslaugų neigiamą įtaką žmonių sveikatai, vykdant periodinę, grįžtamąją ir operatyviąją valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę“ įgyvendinimą, nurodytas vykdytų ūkio subjektų veiklos patikrinimų, nustatytų pažeidimų, skirtų poveikio priemonių skaičius. Nors statistiniai duomenys palyginti su praėjusio ataskaitinio laikotarpio duomenimis, tačiau nepateikta detalesnė užfiksuotų pokyčių priežiūros srityse analizė, įstatymų nesilaikymo ar netinkamo vykdymo priežastingumo vertinimas. Taip pat pateikta tik trumpa informacija apie inicijuotų teisės aktų tobulinimo atvejų skaičių. Ataskaitoje taip pat trūksta informacijos apie priežiūros veikloje taikytas priežiūros funkcijų optimizavimo priemones, pažangą įgyvendinant Aprašo nuostatas.

Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos parengė ir viešai skelbia institucijos interneto svetainėje „Ataskaitą apie Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2012 metais vykdytą ūkio subjektų veiklos priežiūrą“, kurioje, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo nuostatomis, detaliai aprašyta vykdyta ūkio subjektų veiklos priežiūra ir jos rezultatai. Tačiau be Ataskaitoje pateiktos informacijos apie konsultavimo veiklą, įvykdytų ūkio subjektų veiklos patikrinimų skaičių, pobūdį ir trukmę, nustatytų pažeidimų ir atsižvelgiant į tai taikytų poveikio priemonių mastą, Žemės ūkio ministerijai teiktų iniciatyvų keisti esamą priežiūrų sričių teisinį reguliavimą, trūksta informacijos apie vykdomos ūkio subjektų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklius ir jų dinamiką.

Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kasmet rengia „Ataskaitą apie darbuotojų saugos ir sveikatos būklę bei darbo įstatymų vykdymą Lietuvos Respublikos įmonėse, įstaigose ir organizacijose“. Su priežiūros veikla susiję rezultatai 2012 metų Ataskaitoje patogiu būdu detaliai aprašyti atskirose Ataskaitos skyriuose. Gausiai grafikais iliustruota informacija apie atliktų ūkio subjektų veiklos patikrinimų, jų metu nustatytų pažeidimų ir taikytų poveikio priemonių skaičių, detalizuoti teisės aktų pažeidimų atvejai, pateikiant jų priežastingumo aiškinimą. Vertinimui taip pat buvo pateikta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomos programos „Užimtumo didinimas“ priemonės „Sudaryti sąlygas Valstybinės darbo inspekcijos veiklai“ ataskaitos dalis. Dokumente ūkio subjektų veiklos priežiūra aprašoma kaip viena prioritetinių institucijos veiklos sričių. Dokumente aiškiai aprašyti svarbiausi į priežiūros funkcijų tobulinimą orientuoti darbai, pateikta informacija apie pažangą įgyvendinant konkrečias priežiūros funkcijų optimizavimo priemones, lyginami kelių ataskaitinių laikotarpių duomenys. Tačiau, kaip ir kai kurių kitų

priežiūros institucijų atveju, pasigendama informacijos apie siūlomus keisti ar priimti naujus teisės aktus, šalinančius teisinio reguliavimo spragas.

Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos atveju vertintos „Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos 2012 metų veiklos ataskaita“ bei „Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos 2012 m. ataskaita visuomenei „Inspekcijos veikla įvertinta geriau nei pernai““. Dokumentai viešai paskelbti institucijos interneto svetainėje. Ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatams Ataskaitoje skirtas atskiras skyrius. Veiklos rezultatus apibūdinanti statistinė informacija tikslingai ir sumaniai papildyta šios srities specialistų įžvalgomis, duomenų lyginimu su praėjusių ataskaitinių laikotarpių duomenimis, pokyčių analize, stebimų tendencijų vertinimu. Sveikintina tai, kad Ataskaitoje pateikiama su įvairių priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių taikymu susijusi informacija. Išskirti mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų atvejai, įvardinti faktinės ūkio subjektų veiklos patikrinimų trukmės pokyčiai, pateikti siūlymai dėl teisinio reguliavimo institucijos priežiūros srityse tobulinimo.

Tačiau reikia pažymėti, kad Ataskaitoje pasigendama dalies aktualios su ūkio subjektų konsultavimu, nustatytų reikalavimų nesilaikymo mastu, to priežastingumu, prevencinių rinkos priežiūros priemonių taikymu susijusios informacijos. Taip pat atkreiptinas dėmesys į Ataskaitoje pateiktos informacijos smulkmeniškumą, pastebėtini informacijos kartojimo skirtingose Ataskaitos dalyse atvejai.

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos pateikė vertinimui „Valstybinės mokesčių inspekcijos 2012 m. veiklos ataskaitą“. Ataskaita nėra viešai skelbiama institucijos interneto svetainėje (ji yra integrali Finansų ministerijos metinės veiklos ataskaitos dalis). Parengta Ataskaita – labai detali ir informatyvi. Nepaisant to, kad Ataskaitoje pateiktas veiklos rezultatų palyginimas su praėjusio laikotarpio rezultatais, gausu veiklos duomenis iliustruojančių grafikų ir lentelių, tačiau dėl pateikiamų duomenų smulkmeniškumo ir didelės Ataskaitos apimties, taip pat nesant pagrindinių veiklos rezultatų santraukos, dokumente pateikta informacija sunkiai suprantama ir reikalauja detalios skaitytojo analizės.

Atsižvelgiant į tai, kad Ataskaitoje nėra atskiros dalies, kurioje būtų susistemintai pateikta visa Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija, ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatai aprašomi skirtingose Ataskaitos dalyse (kurios struktūruojamos pagal patvirtintas vykdomos Finansų ministerijos strateginio veiklos plano programos priemones). Atkreiptinas dėmesys, kad institucija viena iš nedaugelio vertintų priežiūros institucijų Ataskaitoje pateikė veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių reikšmes už praėjusį laikotarpį (reikšmių dinamika patogiu būdu pavaizduota grafikais).

Atsižvelgiant į tai, kad **Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos** atveju su ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatais susiję duomenys pateikiami skirtingų lygių metinėse veiklos ataskaitose, peržiūrėtos institucijos interneto svetainėje viešai skelbiamos: „Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Šiaulių valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos metinė veiklos ataskaita“, vienos iš priežiūros sričių „Maisto kontrolės veiklos ataskaita už 2012 metus“, strateginio institucijos veiklos plano įgyvendinimo „Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2012 metų veiklos ataskaita“. Ataskaitos labai detalios ir informatyvios, jose apibendrinti visų priežiūros veikloje taikomų priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių rezultatai. Institucija viena iš nedaugelio pateikė nuorodą į viešai

skelbiamus veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių duomenis. Visų lygių Ataskaitose pagal atskiras priežiūros sritis pateikti ūkio subjektų veiklos patikrinimų, nustatytų pažeidimų, taikytų poveikio priemonių statistiniai duomenys. Detaliai aprašytos vykdytos prevencinės priemonės. Pateikta duomenų analizė, palyginimas su praėjusio ataskaitinio laikotarpio rezultatais.

Informacija, susijusi su ūkio subjektams įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų nesilaikymo ir netinkamo vykdymo priežastingumo, atitinkamai, aktualiausių ūkio subjektams klausimų analizės, vykdytų ar planuojamų vykdyti iniciatyvų teisinio reguliavimo spragoms institucijos kompetencijos srityse šalinti išsamiausiai aprašoma už atskiras priežiūros sritis atsakingų centrinės tarnybos struktūrinių padalinių ataskaitose. Ataskaitos atitinka taikomus vertinimo kriterijus, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad dėl didelio pagal atskiras priežiūros sritis rengiamų Ataskaitų skaičiaus bei didelės Ataskaitų apimties, ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatų peržiūra tampa sudėtinga – minėtose Viešojo administravimo įstatymo ir Nutarimo nuostatose nurodyta informacija pateikiama skirtingose atskirų ataskaitų dalyse.

Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prie Ūkio ministerijos yra parengusi penkis metinius veiklos rezultatus pristatančias Ataskaitas/veiklos rezultatų apžvalgas. Vertinti šie dokumentai: „*Valstybinės ne maisto produktų inspekcijos prie Ūkio ministerijos 2012 m. veiklos ataskaita*“, bendrai aprašanti metinio veiklos plano įgyvendinimą pagal veiklas, vertinimo kriterijus, įvykdymo terminus bei asignavimų panaudojimą, „*2012 metų gaminių rinkos kontrolės ataskaita*“, pateikianti vykdytos rinkos kontrolės rezultatus pagal gaminių grupes, „*2012 metų paslaugų rinkos kontrolės ir vartotojų teisių gynimo ataskaita*“, pristatanti vartotojų skundų analizę bei dar kelios toliau tekste minimos veiklos rezultatų apžvalgos. Minėti dokumentai viešai skelbiami institucijos interneto svetainėje.

Informacija apie vykdytų ūkio subjektų veiklos patikrinimų skaičių ir pobūdį, nustatytų teisės aktų reikalavimų nesilaikymo ir ūkio subjektams skirtų poveikio priemonių mastą aprašyta gaminių ir paslaugų kontrolės skyriaus Ataskaitose ir jų prieduose. Su ūkio subjektų konsultavimo veikla susiję veiklos rezultatai (suteiktų konsultacijų skaičius, ūkio subjektams aktualiausi klausimai) detaliau aprašyti papildomai skaidrių forma parengtoje ir institucijos interneto svetainės ūkio subjektų priežiūros skiltyje patalpintoje informacijoje „*Ūkio subjektų konsultavimas 2012 metais*“. Tuo tarpu daugiausia aiškinimo reikalavusių teisės aktų nuostatos, siūlomų keisti teisės aktų detalizavimas pateiktas institucijos viršininko ataskaitoje. Su Aprašo nuostatų (priežiūros funkcijų optimizavimo priemonių) įgyvendinimu susiję veiklos rezultatai aprašyti atskirai skaidrių forma parengtoje informacijoje „*Priežiūros institucijų pertvarkos įgyvendinimas Valstybinėje ne maisto produktų inspekcijoje*“.

Atsižvelgiant į tai, kad su ūkio subjektų veikla susijusi informacija yra pateikiama trijose skirtingose didelės apimties Ataskaitose, o dalis aktualios informacijos detaliau aprašyta institucijos papildomai parengtose vykdytos veiklos apžvalgose, Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalies 1-4 punktuose nurodytos informacijos paieška yra pakankamai sudėtinga.

Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos atveju buvo vertinta skaidrių forma parengta „*2012 metų veiklos ataskaita*“. Pažymėtina, kad Ataskaitoje aiškiai išskirti svarbiausi vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatai.

Pagirtina tai, kad institucija pateikė aktualiausių klausimų suvestinę, o taip pat į Ataskaitą įtraukė priežiūros institucijoms privalomų taikyti Aprašo IV skirsnyje įtvirtintų veiklos efektyvumo (rezultatyvumo) rodiklių reikšmes. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog kai kuriose Ataskaitų dalyse pateikti veiklos duomenys stokoja detalesnio aprašymo, paaiškinimo bei vertinimo.

Institucijos pasirinkta informacijos pateikimo forma atitinka Ataskaitos formos vertinimo kriterijus – skaidrių formatas leidžia vartotojui patogiu būdu pristatyti pačius svarbiausius veiklos rezultatus, atsisakant perteklinio teksto.

Apžvalgos rezultatų apibendrinimas

Pažymėtina, kad pirminė Apžvalgoje vertintų priežiūros institucijų interneto svetainių ir Ataskaitų peržiūra buvo atlikta 2013 m. balandžio mėn. pirmoje pusėje. Pirminis Apžvalgos rezultatų projektas, atitinkantis 2013 m. balandžio 16 d. duomenis, buvo teiktas derinti ir pristatytas 2013 m. gegužės 15 d. vykusiame *Institucijų atliekamų priežiūros funkcijų optimizavimo ekspertų komisijos* posėdyje.

Patikslintas Apžvalgos projektas 2013 m. birželio 26 d. kartu su Ūkio ministerijos parengto leidinio „Verslo priežiūra Lietuvoje. Skaičiai ir faktai. 2012-2013 metai“ projektu papildomai buvo pateiktas išvadoms savo valdymo srityje priežiūros institucijų turinčioms ministerijoms.

Džiugu pastebėti, kad dalis priežiūros institucijų, įvertinusios Apžvalgos projekte pateiktus pastebėjimus, pakoregavo arba naujai parengė ir viešai paskelbė papildomas vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros ir pasiektų rezultatų, kaip apibrėžta Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalies 1-4 punktuose, apžvalgas. Todėl atsižvelgiant į priežiūros institucijų pažangą bei atitinkamus ministerijų pastebėjimus, dar kartą buvo peržiūrėtos vertintų priežiūros institucijų interneto svetainės ir jose pateikta metinius ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatus aprašanti informacija. Šioje Apžvalgoje pateikti 2013 m. liepos 5 d. duomenys.

Toliau pateikiamas Apžvalgos rezultatų apibendrinimas.

Skirtinga Ataskaitų rengimo praktika, pateikiamos informacijos, susijusios su ūkio subjektų veiklos priežiūra, nenuoseklumas reikalauja sisteminio požiūrio atsiskaitant už pasiektus metinius priežiūros veiklos rezultatus, siekiant tinkamai pristatyti savo veiklą visuomenei ir institucijos veiklos stebėseną atliekančioms valdžios institucijoms.

Atliekant Apžvalgą paaiškėjo, kad kai kurios priežiūros institucijos Ataskaitose skyrė nepakankamai dėmesio vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros aprašymui, kaip kad nustatyta Viešojo administravimo įstatyme, pokyčių priežiūros srityse priežastingumo vertinimui, informacijos pateikimo formai orientuotai į skirtingas tikslines grupes.

Keleto institucijų atveju Ataskaitose pateikiama tik dalis reikalaujamos su vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatais susijusios informacijos. Dažniausiai apsiribojama tik

informacijos apie atliktų ūkio subjektų veiklos patikrinimų, nustatytų teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir taikytų poveikio priemonių skaičių pateikimu. Nedetalizuojami ūkio subjektams aktualiausi klausimai, dažniausiai pažeidžiamos teisės aktų nuostatos, nenagrinėjamos teisės aktų reikalavimų nesilaikymo priežastys, neskiriamas pakankamas dėmesys Nutarimo ir Aprašo nuostatų įgyvendinimo rezultatams apibendrinti.

Atsižvelgiant į tai, kad Viešojo administravimo įstatymo ir Aprašo nuostatų reikalavimai apsiriboja tik reikalavimais pateikiamos informacijos turiniui, bet neapibrėžia pateikiamos informacijos struktūros ar formos reikalavimų, darytina išvada, kad vertintose priežiūros institucijų Ataskaitose minėtų teisės aktų nuostatų reikalavimus atitinkanti informacija pateikiama chaotiškai, yra per daug smulkmeniška arba atvirkščiai – nėra pakankama.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, vadovaujantis Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 patvirtinta Strateginio planavimo metodika, pareiga viešai skelbti Ataskaitas numatyta tik asignavimų valdytojų statusą turintiems viešojo administravimo subjektams.

Kyla grėsmė, jog jei priežiūros institucijos, nebūdamos asignavimų valdytojais, parengtas Ataskaitas tiesiogiai teikia aukštesniems pagal pavaldumą viešojo administravimo subjektams, jų neskelbdamos viešai ir atskirai nepateikia (nerengia) informacijos, atitinkančios Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio ir Aprašo 16 punkto reikalavimus, bus neįgyvendintas Viešojo administravimo įstatymo 36⁵ straipsnio 2 dalies 5 punkto reikalavimas – ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekantiems viešojo administravimo subjektams savo interneto svetainėse skelbti informaciją, nurodytą minėto įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalies 1-4 punktuose.

Rekomendacijos

Siekiant didinti atsiskaitymo už vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatus efektyvumą ir informacijos prieinamumą, priežiūros institucijoms rekomenduojama vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalimi, parengti (jei nebuvo parengta) ir vadovaujantis šio įstatymo 36⁵ straipsnio 2 dalies 5 punktu savo interneto svetainėje paskelbti šio įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalies 1-4 punktuose nurodytą informaciją.

Siekiant informacijos apie vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatus išsamumo, rekomenduojama:

- rengiant metines veiklos ataskaitas ir teikiant Viešojo administravimo įstatymo 36⁷ straipsnio 2 dalyje nurodytą informaciją savo interneto svetainėje, vykdytos ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatus iliustruojančius statistinius duomenis papildyti analitinio pobūdžio informacija – priežiūros srityse vykstančių pokyčių analize, rezultatų priežastingumo vertinimu, pokyčių įvardijimu;

- metines veiklos ataskaitas ir didelės apimties ūkio subjektų veiklos priežiūros rezultatus aprašančias ataskaitų dalis užbaigti išdėstytos (svarbiausios) informacijos apibendrinimu.